

PESAH 5768

I.J. NIEMIROWER

Exodul evreilor din Egipt preocupă pe evreii în mod extraordinar, deoarece ieșirea dintr-un Egipt de robie e adesea la ordinea zilei în istoria poporului evreu. Rabinul lohanan bar Napacha, în *Talmudul palestinian*, tratatul *Pesahim*, vorbește de patru forme de mântuire, formulate în cele cinci expresii ce sunt întrebuițate în *Biblie*. În adevăr, o ochire filosofică asupra istoriei evreilor ne arată, în diferite epoci, felurite moduri de mântuire. Din Egipt au „ieșit” evreii; prin această „Hatzaha” evreii au trecut din starea de sclavie într-o stare de libertate, dar numai sub formă politică-socială; în cugetul și firea lor au rămas încă mult timp sclavii prejudecăților egiptene, robii păgânismului spiritual. Din robia babiloniană ei „au fost salvați” prin spiritul religios și moral al conducătorilor lor. Ei au devenit, ca prin minune, adevărați monoteiști, dar numai o parte din ei s-a ridicat la înălțimea unui patriotism adevărat.

Secolele ce s-au scurs au găsit, de multe ori, poporul evreu în grele situații, în momente istorice dureroase, dar a fost mântuit prin sabia eroilor și luminile învățătorilor.

„Gheula”, această mântuire, a fost precară, unilaterală, uneori religioasă, alteori politică sau culturală. Și în Diaspora, de câte ori strămoșii noștri s-au găsit în primejdie, grație evenimentelor din afară și, mai ales, mulțumită evoluției dinăuntru, au putut „evita dezastrul dispariției din istoria omenirii”. Adevărata formă a mântuirii este aceea compusă din momente spirituale și practice bazate pe o înălțare sufletească, cu un caracter religios și cultural. Pe când celelalte forme ale mântuirii sunt, după *Talmud*, simbolizate în cele patru cupe întrebuițate în seriile de Pesah, ultima formă, care e sintetică, despre care un mistic modern ar zice că e simbolizată în cupa denumită după profetul Eliahu.

Se înțelege că mulți dintre coreligionarii noștri n-au recunoscut încă adevărul unei mântuirii înzestrate cu un caracter atât spiritual, cât și practic, fiindcă munca grea pe care evreul o depune în lupta pentru trai, îl îndepărtează de multe ori de la izvorul vieții sufletești. Este datoria noastră de a căuta un mijloc pentru a nu ne da în lături din cauza dificultăților. *Tora* ne arată calea, povestindu-ne că Dumnezeu, revelându-se lui Moise, eroul sărbătorii de Pesah a pomenit numele patriarhilor Avraam, Isaac și Iacob (*Exod 1.6 V.3*), arătând, prin aceasta, că fundamentul adevărului iudaic este iubirea neamului și a tradiției înrădăcinate în viața patriarhală.

Marele comentator Rași adaugă la pasajul biblic, ca explicație, că cei trei strămoși sunt patriarhii, ceea ce s-ar înțelege de la sine. Cu aceasta Rași a voit poate să ne aducă aminte că *Talmudul* a declarat că numai cei trei strămoși au dreptul la titlul de patriarhi și nu ceilalți tribuni ai triburilor; nici străbunul preoților, nici fondatorul dinastiei lui David. *Talmudul*, care a știut să prețuiască particularitatea triburilor evreiești și, desigur, că n-a voit ca un trib să-și jertfească menirea sa istorică, a proclamat pe străbunii tuturor triburilor evreiești ca patriarhi, învățându-ne astfel că atât unitatea neamului evreiesc, cât și păstrarea intactă a individualității tuturor grupurilor istorice e un drept sacru pentru toți.

Știința cunoaște trei feluri de unități: O unitate *mecanică*, în care părțile sunt una lângă alta, menținându-se prin ajutorul unei forțe exterioare; unitatea *chimică*, care este o unire a unor elemente ce trec unul în altul, transformându-se într-un element nou, și unitatea *organică*, care lasă părților natura lor specială, formând un tot armonios. În ce ne privește pe noi, evreii, nu e destul să fim o unitate *mecanică*, care se menține printr-o putere externă, care e ura dușmanilor, nu e destul să stăm unul lângă altul, fără să simțim, unul pentru altul; nu putem tinde la o simplă contopire *chimică*, prin care imaginea atât de variată a vieții noastre ar pierde din bogatul colorit. Idealul nostru trebuie să fie o unitate *organică*, cu variație în culori, cu o diferențiere istorică, purtând totuși pecetea spiritului unei iubiri care înfrățește. Trebuie să ne amintim că cei trei patriarhi, atât de diferiți în concepția lor despre viață, sunt aștrii care luminează același firmament al întregului iudaism. Pe această cale putem ajunge la o adevărată mântuire.

Un mântuitor științific al iudaismului a putut fi Moșe ben Maimon, care este născut în ajun de Paște, fiindcă Maimonide a unit în spiritul său universal, întregul iudaism cu toate manifestările lui. Acest „învățător al celor rătăciți” trebuie să ne fie călăuză, pentru a realiza visul profetic al unei mântuirii sufletești.

Dacă rabinul Iosif Caro, care a murit la 13 Nisan, a căutat să ridice un templu iudaismului religios în opera sa *Șulhan Aruh*, el a visat în mod cabalistic spiritul *Mișnei*, adică spiritul învățaturii noastre, care l-a înzestrat cu puterea măiestriei.

Spiritul iudaismului să fie și conducătorul nostru!

Din vol. „Iudaismul” (Editura Hasefer)

„Călătoria”, pe care am parcurs-o și în acest an, așa cum o cer cărțile sfinte, ca și cum noi înșine ne-am fi eliberat din robie, - al cărei ghid-*mesader* a fost Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*, la *Seder*-ul de Pesah 5768, de la Centrul Comunitar Evreiesc din București - a început cu o parabolă. Cum a ajutat „Pașaportul din Munkács” - un petic de hârtie albă, udă de lacrimi, „eliberat” de Munkácvicer Rebe - unui evreu sărman să ajungă la destinație. A fost, poate, o traducere metaforică a Psalmului 126, „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor seceră”: cântec care, mai târziu, pe parcursul *Seder*-ului, a fost interpretat de prim cantorul *Iosif Adler*, coriștii Templului Coral, tineri evrei din formații corale bucureștene. A fost o uvertură din care n-au lipsit *Hag Pesah Sameah*, urarea transmisă de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, și succinta punere în temă a semnificațiilor sărbătorii, naționale și universale, făcută de președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*: actul nostru de naștere ca națiune, prima victorie a sclavilor cunoscută în istorie, trecerea la statutul de om liber, care a permis primirea, în deșert, a primului cod de etică dăruit nu doar poporului evreu ci și întregii umanități: *Decalogul*. Fiecare din elementele

„MA NIȘTANA, HALAILA HAZE?”

introdutive au sporit receptivitatea evreilor și a numeroșilor prieteni neevrei - personalități ale vieții socio-culturale, oameni ai Bisericii, parlamentari, diplomați - prezenți la *Seder*, pentru întreaga simbolistică a derulării sale: ordinea domnind asupra dizarmoniilor lumii, rememorarea, pentru adulți, și descoperirea pentru copii (Pesah are, de altfel, un pronunțat caracter educativ) a tot ce înseamnă robie, a tot ce înseamnă libertate. A fost vorba de: ● simbolistica gastronomică cu trimiteri filosofice, de pe platoul tradițional (*cheara* de Pesah) ● cele patru întrebări, „*Ma niștana, halaila haze?*” - prin ce se deosebește această noapte de celelalte nopți ale anului? - alegorii ale raportării evreilor la tradiție, de-a lungul timpului: practicarea ei, ateismul, neștiința, ignoranța -, întrebări citite de președintele, vicepreședintele, secretarul general, fostul președinte interimar ai F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, ing. *Paul Schwartz*, ing. *Albert Kupferberg*, av. *Iulian Sorin* ● nemuritoarele cântece de Pesah, *Daieinu*, *Adir Hu*, *Ehad Mi Iodea*, *Had Gadia*, „mulțumesc”-ul nostru față de Dumnezeu, care ne-a scos din robie „cu mână puternică și braț întins”, supremația perpetuă a vieții; ● perspectiva vremurilor mesianice, vizibilă prin metafora celui de-al cincilea pahar, destinat lui *Eliahu Hanavi*, vestitorul lor. Momentele grave au fost contrapunctate de clipe de destindere: tradiționalul „furt” al *aficomani*-ului, „negociat”, apoi, spre returnare. În final, Rabinul *Șlomo Sorin Rosen* a mulțumit tuturor care, din umbră, au asigurat buna desfășurare a *Seder*-ului: organizatorilor, coriștilor, echipei de meșteri culinari.

În ultima zi de Pesah, ne-am exprimat recunoștința față de cei care ne-au dat viață, ne-au crescut, ne-au educat, ne-au înconjurat cu iubire, fiindcă în noi cât timp suntem. A fost ruga de *Izkor*, pentru odihna sufletelor lor, mod de a arăta că ei sunt împreună cu noi în marile momente de spiritualitate ale vieții evreiești. Recunoștința noastră s-a îndreptat și înspre cei care și-au dat viața în războaiele de apărare ale Israelului modern, pentru dreptul său la existență statală suverană.

IULIA DELEANU

Seri de Seder în comunitățile din țară

Seriile de *Seder* au fost celebrate în toate comunitățile din țară. În comunitățile mari (Iași, Timișoara, Arad, Oradea, Botoșani, Bacău, Brașov, Craiova, Galați, Ploiești, Cluj - ultima dintre ele avându-l, anul acesta, ca invitat de onoare pe *Norman Manea*), comunități unde există restaurante rituale, formații corale, unele - cunoscute în țară și străinătate, cursuri de *Talmud Tora* cu *melamidim* experimentați, *Seder*-ele colective s-au derulat cu întreaga amploare cerută de sărbătoarea gravă, de mare forță educativă, încărcată de simboluri etice, filosofice, care este Pesah. Ceea ce nu înseamnă că, în comunitățile mijlocii și mici, în obști, ba chiar în localități unde trăiesc doar câțiva evreii, nu s-a simțit că e Pesah. Pricipele gospodine, membre ale comunităților, au pregătit tot ce trebuie pentru ca filmul *Seder*-ului să se desfășoare așa cum scrie în *Hagada șel Pesah*: cu *mesader*-i (în multe cazuri, ei au fost chiar președinți de comunități), *Ma niștana*... - cele patru întrebări puse de cei mai tineri dintre membrii comunităților respective -, întreg ritualul amintind epopeea eliberării noastre din robia egipteană, cu perspectiva vremurilor mesianice, metaforic exprimată prin *Had Gadia* și paharul cu vin pregătit pentru *Eliahu Hanavi*. Dar - mai ales - a existat, pretutindeni, sentimentul de conexiune la marea familie: poporul evreu. Vom reveni.

